

Poznań, 9 sierpnia 2024 roku

Prof. dr hab. Tomasz Nieborak
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Prawa i Administracji
Zakład Prawa Finansowego

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Kamila Majewskiego
pt. „Compliance i status zgodności w instytucjach bankowych – funkcje i sposób
realizacji” (242 ss.)

Promotor: Prof. dr hab. Zbigniew Ofiarski

W wykonaniu uchwały nr 61/2024 Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 18 czerwca 2024 roku o powierzeniu mi funkcji recenzenta w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora nauk prawnych Panu mgr. Kamilowi Majewskiemu, niniejszym przedstawiam recenzję przedłożonej mi rozprawy doktorskiej zawierającą odpowiedzi na dwa zasadnicze pytania. Po pierwsze, czy rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie ważnego problemu naukowego i po drugie, czy Autor prezentuje wiedzę teoretyczną na poziomie pozwalającym na samodzielne prowadzenie pracy naukowej w dyscyplinie nauki prawne.

Poprzedzając poniższą szczegółową analizę już na wstępie należy stwierdzić, iż recenzowana rozprawa doktorska zasługuje w pełni na pozytywną ocenę i może być podstawą do prowadzenia dalszych etapów w przewodzie doktorskim Pana mgr. Kamila Majewskiego.

I. Uwagi ogólne

Recenzowana rozprawa doktorska jest opracowaniem obejmującym 242 strony maszynopisu, opartym na licznych źródłach literatury, orzecznictwa i innych publikacjach, istotnych z punktu widzenia analizowanej problematyki. Wybór tematyki rozprawy doktorskiej jest trafny, a materia będącą przedmiotem opracowania ważna oraz jak najbardziej aktualna. W ocenie recenzenta na uwagę zasługują praktyczne aspekty prawne związane z zagadnieniami poddawanymi analizie przez jej Autora. Od wielu bowiem lat w dyskursie prawniczym z powodzeniem wykorzystywane jest pojęcie tzw. *compliance*, materializujące się w specjalnych komórkach organizacyjnych firm, kancelarii czy też podmiotów reprezentujących administrację publiczną. Źródłem tego zjawiska poszukiwać należy w źródłosłowie pochodzącego z języka angielskiego terminu „*compliance*”, oznaczającego „zastosowanie się do czegoś”, czy też „podporządkowanie się czemuś albo komuś”. Wspólnym mianownikiem dla zaprezentowanych znaczeń, najlepiej oddającym istotę zagadnienia, jest termin „zgodności”, który automatycznie kreuje pytanie o określony probiez, do którego owa zgodność ma być odnoszona. W obszarze nauki prawa owym naturalnym odnośnikiem będą szeroko rozumiane normy prawne, rozumiane jako normy postępowania, które kreują reguły postępowania w określony sposób przez ich adresatów. Normy te stanowią część większej całości, czyli systemu prawnego, wprowadzając w swym założeniu, poprzez określone dyrektywy postępowania, ład funkcjonowania państwa czy też innego uporządkowanego organizmu społecznego. Organizmem tego rodzaju jest też z pewnością rynek finansowy, definiowany przez recenzenta szeroko, a obejmujący swym zakresem definicyjnym zarówno stronę przedmiotową i podmiotową, będąc tym samym miejscem spotkania się podaży i popytu na pieniądź (kapitał), gdzie określone rodzaje podmiotów gospodarczych przy wykorzystaniu odpowiedniej infrastruktury podejmują ogół działań o charakterze ekonomicznym i związanych z nimi czynności prawnych, przyjmujących postać instrumentów finansowych. Warto w tym miejscu nadmienić, iż począwszy od lat 70-tych XX wieku, kiedy to upadły zasady systemu stworzonego po II wojnie światowej w *Bretton Woods*, rola rynku finansowego, a w zasadzie rynków finansowych, i ich wpływ na funkcjonowanie państw, sukcesywnie się umacniała. Wynikało to między innymi z konieczności finansowania rosnących potrzeb wydatkowych generowanych przez

ekspansywną politykę społeczną, wspieraną na koncepcjach wykorzystania na szeroką skalę deficytów budżetowych i będącego ich konsekwencją wzrastającego zadłużenia finansów publicznych poszczególnych krajów oraz faktycznego uzależnienia ich od wspomnianych rynków finansowych. Rynków, które wraz ze swym rozwojem coraz częściej przenikały również do sfery realnej życia człowieka, przyczyniając się do pogłębienia zjawiska tzw. finansjalizacji, charakteryzującego się zwiększonym wpływem sfery finansowej na codzienne decyzje. Można wręcz stwierdzić, iż rynek finansowy przenika naszą codzienną aktywność. Co więcej, otaczająca nas rzeczywistość staje się coraz bardziej różnorodna i wielopłaszczyznowa, a jej zrozumienie wymaga coraz większej specjalizacji oraz interdyscyplinarności. Nie inaczej jest w przypadku zjawisk ekonomicznych, które co do zasady mierzalne i logiczne, częściej ingerują w życie przeciętnego człowieka, czyniąc to bezpośrednio (na przykład poprzez instytucję kredytu), ale i pośrednio (wpływając przykładowo na ceny określonych dóbr konsumpcyjnych za pomocą wyszukanych form instrumentów finansowych). Postępująca ekonomizacja życia następuje właśnie przede wszystkim za pośrednictwem rosnących w siłę rynków finansowych, które choć niekiedy stygmatyzowane, to jednak, co należy podkreślić, cały czas odgrywają istotną rolę w funkcjonowaniu systemów społecznych poszczególnych państw, regionów, a jak pokazał kryzys 2008 roku, również i świata. Znaczenie ich związane jest przede wszystkim z przypisywanymi im funkcjami, wśród których najczęściej wymienianymi są: funkcja pośrednictwa, funkcja kumulacji kapitałów, funkcja zarządzania aktywami i pasywami, jak również funkcja rozliczeniowa. Ich znaczenie różni się w zależności od poszczególnych sektorów rynku finansowego, które – między innymi poprzez innowacje finansowe – obejmują coraz to nowsze obszary aktywności, będące elementem zainteresowania prawodawcy, w tym i unijnego. W tym ostatnim przypadku najważniejszym sektorem rynku finansowego pozostaje niezmiennie – będący również przedmiotem analizy recenzowanej pracy – rynek bankowy, który posiada w Europie najdłuższe, sięgające lat 70-tych XX wieku, tradycje regulacyjne. Wtedy to bowiem prawodawca unijny podjął pierwsze próby jego uregulowania w wymiarze obejmującym państwa członkowskie. I choć od tego czasu minęło już przeszło 40 lat, to proces ten nadal trwa, a w ostatnich latach przybrał nawet na sile. Przyczyn tego rodzaju stanu rzeczy jest wiele, a do jednych z najważniejszych, zdaniem recenzenta, zaliczyć należy innowacje finansowe, będące niejednokrotnie owocem tzw. inżynierii finansowej, której

z kolei rozwój nie byłby możliwy bez rozwoju informatycznego. W efekcie rynki finansowe zaczęły oferować, będące wytworem tzw. *rocket scientists*, nowe rodzaje instrumentów finansowych, które poprzez swoją innowacyjność nie pasowały już do dotychczasowych ram prawnych normujących owe rynki. Rosnące znaczenie rynków oraz ich specjalizacja wymusiły na prawodawcy podjęcie działań regulacyjnych, których jednym z celów miało być objęcie nowej architektury sektora finansowego przepisami prawnymi zarówno w wymiarze unijnym, jak i krajowym. Co więcej, działania te miały również minimalizować negatywne skutki tzw. ryzyka prawnego (o którym pisze również Autor recenzowanej pracy) i jego negatywnych skutków, takich jak między innymi niepewności regulacyjnej, której efektem mogła być niestabilność rynku uderzająca w zaufanie do niego i w ostateczności prowadząca do kryzysu finansowego. Jak się miało okazać, zadanie uregulowania ewoluujących rynków finansowych stało się niemałym wyzwaniem dla prawodawcy, który starając się nadażyć za zmianami rynkowymi doprowadził do pojawienia się zjawiska inflacji regulacyjnej. Charakteryzuje się ono wielością przepisów normujących rozmaite sfery aktywności na rynku finansowym, których przestrzeganie, co oczywiste, było i jest obowiązkiem podmiotów na nim funkcjonujących. Problem polega jednak na tym, iż przepisów tych jest bardzo wiele, często się one zmieniają, a ich nieznanie lub brak stosowania prowadzić mogą do wskazanych wcześniej negatywnych konsekwencji, skutkujących destabilizacją rynku. Dlatego też koniecznym stało się znalezienie instrumentu, który pozwoliłby na bieżąco kontrolować zmiany, sygnalizować je oraz wdrażać w życie niezbędne działania ważne z punktu widzenia np. stabilności funkcjonowania danego podmiot. Instrumentem tym miała okazać się tytułowa koncepcja *compliance*, przyjmująca postać komórek organizacyjnych w wybranych podmiotach, również i tych funkcjonujących na rynku finansowym. Takich jak ujmowane w pracy „instytucje bankowe”, określane w ten sposób przez jej Autora w zamierzony sposób, mający na celu postrzeganie banku jako przedsiębiorstwa funkcjonującego w otoczeniu rynkowym, którego działalność dotyczy również i innych sektorów gospodarki.

Lektura pracy prowadzi do wniosku, iż podstawowym elementem zaprezentowanej w niej analizy jest jednak sektor bankowy i egzegeza regulacji prawnych dotyczących tytułowych pojęć „*compliance*” oraz „statusu zgodności”, ich funkcji i sposobu realizacji. I choć nie zostały one wprost zdefiniowane przez Autora, to jednak wnikliwa lektura jego

rozważań pozwala je czytelnikowi zdekodować. Pomocnym w tym są również analizowane i najczęściej przytaczane w pracy przepisy trzech źródeł prawa (przy założeniu zaliczenia do tej kategorii również rekomendacji), którymi są:

1. wybrane przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (t.j. – Dz. U. z 2024 r. poz. 879) – dalej jako: Prawo bankowe;
2. Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 8 czerwca 2021 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach (Dz. U. z 2021 r. poz. 1045) – dalej jako: Rozporządzenie MF;
3. oraz Rekomendacja H Komisji Nadzoru Finansowego przyjęta uchwałą KNF nr 141/2017 z dnia 25 kwietnia 2017 roku dotycząca systemu kontroli wewnętrznej (Dz. Urz. KNF z 2017 r. poz. 7) – dalej jak: Rekomendacja H.

Recenzent dokonując oceny pracy przyjął szeroką, przedmiotowo-podmiotową perspektywę rozumienia użytego w tytule pracy pojęcia „*compliance*” odnosząc je zarówno do procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności, jak i struktur istniejących w instytucjach bankowych, realizujących związane z nim zadania bezpośrednio lub pośrednio wynikające z regulacji prawnych. Pomocnym byłoby jednak doprecyzowanie przez Autora w początkowej części pracy rozumienia użytego w jej tytule terminu „status zgodności”, który jak należy sądzić, koncentruje się przede wszystkim na aspekcie podmiotowym, odnosząc się do statusu komórki do spraw zgodności, która musi funkcjonować w banku jako element obligatoryjny działającego w nim systemu kontroli wewnętrznej, stanowiącej z kolei narzędzie zarządzania ryzykiem, i zapewniającego w wymiarze makroekonomicznym stabilność systemu finansowego jako całości.

Dobrze się stało, iż Pan mgr Kamil Majewski podjął się niełatwych, aczkolwiek ważnych badań dotyczących problematyki *compliance*, koncentrując się w nich na dogłębnej analizie funkcjonowania tej koncepcji na rynku bankowym. Podkreślić w tym miejscu należy fakt, iż już ujęcie *compliance* w ramy definicyjno-strukturalne jest niezwykle trudne. Pojawia się bowiem wątpliwość, w jaki sposób opisywać to pojęcie. Jako zjawisko, koncepcję, regułę, procedurę, stan faktyczny? Co więcej, *compliance* w swej naturze jest bytem interdyscyplinarnym, mającym zastosowanie w wielu gałęziach

prawa. Dowodzi tego przegląd najnowszej literatury na ten temat w postaci przykładowych pozycji, takich jak: A. Nalazek, A. Piskorz-Szpytka, *Compliance w spółkach publicznych. Praktyczny przewodnik*, Warszawa 2023; E. Zaniewicz, *Compliance w biurze rachunkowym - procedury, instrukcje, formularze*, Warszawa 2023; T. Kosieradzki, R. Piekarz, A. Rynkowska, *Ceny transferowe. Analizy porównawcze, dokumentacje, compliance*, Warszawa 2021; B. Jagura, B. Makowicz (red.), *Systemy zarządzania zgodnością compliance w praktyce*, Warszawa 2019; P. Eleryk, A. Piskorz-Szpytka, P. Szpytka, *Compliance w podmiotach nadzorowanych rynku finansowego. Aspekty praktyczne*, Warszawa 2019.

Przechodząc do oceny merytorycznej pracy warto przywołać w tym miejscu jedną z zaproponowanych w literaturze definicji *compliance*, według której pojęcie to „oznacza **zapewnienie zgodności działania z przepisami prawa i innymi regulacjami postępowania** przyjętymi do stosowania przez określoną jednostkę organizacyjną (przedsiębiorstwo, urząd). W szerokim rozumieniu *compliance* to **wszelkie rozwiązania przyjmowane w celu zapewnienia zgodności działania** – audyt wewnętrzny i zewnętrzny, nadzór bieżący, pomoc w rozstrzygnięciu wątpliwości lub interpretacji przepisów. W węższym, powszechnym ujęciu [...] *compliance* to **funkcja wewnętrzna w organizacji, której zadania skupiają się na zarządzaniu ryzykiem niezgodności i wdrażaniu rozwiązań gwarantujących postępowanie zgodnie z przepisami prawa i innymi regulacjami.**”¹

II. Uwagi szczegółowe

Za w pełni zasadny uznać należy wybór problematyki rozprawy doktorskiej, łączącej w sobie zarówno elementy praktyczne, jak i teoretyczne. Nawiązuje do niej temat pracy, którego analiza pozwala wyróżnić dwa kluczowe elementy go tworzące. Pierwszy, najistotniejszy z nich, odnosi się do omówionej powyżej koncepcji *compliance*, ujmowanej w opinii recenzenta w rozumieniu *sensu largo*, a więc dotyczącej aspektów podmiotowych

---

¹ P. Szpytka, Ogólna charakterystyka *compliance* w podmiotach nadzorowanych. w: P. Eleryk, A. Piskorz-Szpytka, P. Szpytka, *Compliance w podmiotach nadzorowanych rynku finansowego. Aspekty praktyczne*, Warszawa 2019, s. 31-32 [zazn. – T.N.].

(struktur organizacyjnych funkcjonujących w tytułowych instytucjach bankowych), jak również i przedmiotowych, czyli koncentrujących się na istnieniu stosownych procedur mających ową zgodność zapewnić. Jak zostało to zasygnalizowane w początkowym fragmencie recenzji, tytułowy „status zgodności” odczytywany jest przez recenzenta przez pryzmat struktur organizacyjnych, materializujących się pod postacią komórki ds. zgodności w strukturze organizacyjnej instytucji bankowej, poddanej dogłębnej analizie w rozdziale czwartym pracy.

Jak wynika ze wstępu pracy, jej powstaniu przyświecały cztery podstawowe cele, którymi są: 1. ocena kompletności przyjętych rozwiązań w zakresie *compliance*; 2. ocena spójności stworzonego systemu; 3. ocena systemu w perspektywie zadań, jakie wyznaczono dla jego funkcjonowania; oraz 4. ocena efektywności i skuteczności przyjętych rozwiązań. Wnioskując z treści rozprawy, recenzent przyjął, iż Autor pisząc o systemie ma na myśli system (sektor) bankowy i funkcjonujące w nim instytucje bankowe. Podkreślenia wymaga również fakt, iż swoje rozważania Doktorant skupił na rozwiązaniach polskich, stąd też zapewne dlatego nie skorzystał w pracy z literatury zagranicznej oraz nie dokonał analizy regulacji unijnych, poza wspomnieniem o istnieniu unijnego nadzoru nad rynkiem finansowym. Wskazywałyby na to również przedstawione w pracy hipotezy, których lektura prowadzi do wniosku, iż twierdzenia w nich ujęte są raczej jednoznaczne i nie stanowią przypuszczeń Autora. Stąd, jak się wydaje, bliżej im do tez aniżeli hipotez. Bez względu na intencję Doktoranta, docenić należy jego zdecydowanie w formułowaniu twierdzeń zawartych we wstępie, a udowodnianych w dalszej części pracy. Brzmiały one w skrócie w sposób następujący:

1. rozwiązania przyjęte w polskim systemie prawa w zakresie funkcji *compliance* rozumianej szeroko tworzą wewnętrznie spójny system;
2. w obecnym stanie prawnym poszczególne rozwiązania zostały określone na właściwym poziomie;
3. przyjęte rozwiązania prawne są skuteczne i efektywne w perspektywie celów, dla których zostały wprowadzone.

Przyjęta przez Doktoranta koncepcja badań znalazła swoje odzwierciedlenie w strukturze pracy, którą tworzą wstęp, cztery wzajemnie się uzupełniające rozdziały, zakończenie oraz wykaz pięciu załączników składających się na bibliografię w szerokim

tego słowa znaczeniu. Każdy rozdział kończy się podsumowaniem, co uznać należy za zabieg w pełni prawidłowy, choć zwraca uwagę obszerność tych elementów redakcyjnych, które mogłyby być nieco bardziej syntetyczne i ograniczone do najważniejszych wniosków oraz spostrzeżeń Autora, oraz nie powtarzać treści zawarte w danym rozdziale. Domyślać należy się, iż tego rodzaju zabieg wynika z zaangażowania Doktoranta i jego chęci w pełni rzetelnego udowodnienia twierdzeń poddawanych analizie. Analizie prowadzonej, jak zostało to już zasygnalizowane, w oparciu o bogaty zasób źródeł, na które składają się liczne pozycje polskiej literatury przedmiotu (180 pozycji), jak również orzecznictwa sądowego i aktów prawnych. Docenić należy fakt, iż wykorzystana literatura to pozycje obejmujące zarówno dyscyplinę nauk prawnych, jak i ekonomicznych. Co w przypadku omawiania problematyki *compliance* nie jest bez znaczenia, gdyż w swej naturze jest ona bytem interdyscyplinarnym. Prawno-ekonomiczne podejście jest szczególnie istotne w sytuacji omawiania zagadnień dotyczących regulacji rynku finansowego, który, jak zostało wskazane, jest silnie naznaczony elementami zjawisk finansjalizacji oraz ekonomizacji (prawa).

Na pochwałę zasługuje obrany przez Autora kierunek rozważań, oparty na koncepcji dedukcji. Rozpoczynają się one bowiem od analizy zagadnień ogólnych, poprzez którą kreowane jest tło dla dalszych rozważań szczegółowych, bardziej specjalistycznych. Kierunek ten recenzent uznał za prawidłowy, tym bardziej, iż jednym z dokumentów bardzo często przytaczanych w rozprawie doktorskiej jest Rekomendacja H, która nie będąc oficjalnym źródłem prawa w Polsce, stanowi niezwykle ważną z praktycznego punktu widzenia formę miękkiej perswazji wywieranej na uczestników rynku przez organ nadzoru finansowego, w tym wypadku Komisję Nadzoru Finansowego (KNF). Używając słów Autora, wskazana rekomendacja jest aktem zawierającym oczekiwania i sugerującym praktyki. Charakterowi prawnemu i znaczeniu rekomendacji nadzorczych poświęcono osobną część pracy, w rozdziale pierwszym. Zarówno w nim, jak i w innych rozdziałach swoją analizę Doktorant oparł o dogmatyczno-prawną i teoretyczną metodę badawczą, posiłkując się wskazaną przez niego metodą empiryczną odnoszoną do wykorzystania metody judykatury. Tym, co charakteryzuje recenzowaną pracę, jest sposób prowadzenia wywodu poprzez przytaczanie licznych, ważnych z punktu widzenia analizowanej materii, przepisów prawa, poddawanych następnie szczegółowej egzegezie, w pewnych fragmentach uzupełnionej autorskimi wnioskami

Doktoranta. Świadczy to o jego zaangażowaniu i znajomości problematyki, jak również o oryginalności wywodu.

Układ pracy jest w pełni powiązany z tematem rozprawy, którego konstrukcja, jak zostało to wykazane, nie rodzi zasadniczych wątpliwości recenzenta i w jego ocenie w sposób jasny oraz logiczny określa cele, jakie Autor wyznaczył sobie realizując badania dotyczące zagadnienia *compliance* i pochodnych z nią związanych. Intrygującym pozostaje jednak pojęcie tytułowego „statusu zgodności” i jego rozumienia przez Autora, co zapewne zostanie przybliżone przez niego podczas obrony dysertacji.

Z pewnością zasadniczym założeniem Doktoranta było podjęcie próby realizacji kompleksowej i pogłębionej analizy opartej na sformułowanej na wstępie pracy celach i hipotezach (tezach) badawczych. Nie tylko temat, ale również forma, treść oraz obszar badań i sformułowane wnioski pozwalają sformułować ich pozytywną ocenę. Na pochwałę zasługuje ponadto zastosowana w pracy metodologia, która po pierwsze stworzyła szansę, na interesujące i nowatorskie ujęcie analizowanego tematu, a po drugie, zapewniła realizację i wykazanie obranych założeń.

Poruszane w pracy zagadnienia są niezwykle istotne i aktualne. Język pracy jest komunikatywny. Wnioski sformułowane przez Autora w zakończeniu rozprawy doktorskiej stanowią logiczne następstwo tematyki omówionej we wcześniejszych rozdziałach w oparciu o fundament w postaci wyznaczonych na wstępie pracy raczej celów aniżeli hipotez (tez) badawczych. Choć nieco obszerne, jednak osadzone na głosach doktryny oraz właściwie dobranym orzecznictwie, pozwoliły Doktorantowi sformułować twierdzenia, iż:

1. system regulacji odnoszących się do problematyki *compliance* w obszarze polskiego sektora bankowego jest niekompletny i wymaga uzupełnienia w odniesieniu do wskazanych przykładów;
2. wskazana niekompletność regulacyjna wzmocniana jest niespójnością wewnętrznych rozwiązań w poszczególnych aktach regulacyjnych;
3. tym samym realizacja celów funkcjonowania przyjętych rozwiązań dotyczących *compliance* oraz ich efektywności i skuteczności w opinii Autora nie została zapewniona. Recenzent pragnie przy tym nadmienić, iż wskazując na elementy efektywności i skuteczności warto byłoby wskazać na ich rozumienie oraz

mierniki, wykorzystywane do ich szacowania, co w przypadku prawa nie jest zadaniem łatwym, ale możliwym.

Praca jest rozprawą poprawną pod kątem warsztatu pisarskiego i naukowego, wyróżniającą się wartościami merytorycznymi i jak zostało to wykazane wcześniej, charakteryzującą się walorami praktycznymi, wzmocnionymi autorskimi propozycjami zmian, w tym przykładami definicji, które prawodawca mógłby wziąć pod uwagę decydując się na ewentualną nowelizację przepisów. Przepisów, które co należy podkreślić, powinny być analizowane z uwzględnieniem ich na osi czasu, w szczególności gdy za wzorzec dla dokumentu z przeszłości brany jest dokument z przyszłości. Bowiem Rekomendacja H została wydana w 2017 roku, Rozporządzenie MF w 2021 roku, a nowelizacja kluczowego dla omawianej problematyki art. 9c ust. 2 pkt. 2 Prawa bankowego miała miejsce w już w roku 2004.

Obszerność poruszonej w pracy problematyki nie pozwala na ustosunkowanie się w niniejszej recenzji do wszystkich poczynionych i przytoczonych przez Autora ustaleń oraz wniosków. Stąd wywód recenzenta skoncentrowany jest na najistotniejszych w jego opinii, tak z naukowego, jak i praktycznego punktu widzenia, kwestiach.

Rozważania pierwszego z rozdziałów pracy uznać należy za tło dla dalszych szczegółowych analiz. Autor dokonuje w nim charakterystyki istotnych z punktu widzenia działalności bankowej źródeł prawa, jak również form prawnych prowadzenia działalności bankowej w Polsce. Te ostatnie mają znaczenie z punktu widzenia procesu zakładania poszczególnych rodzajów banku i przede wszystkim sposobu realizacji nadzoru nad nim. Tytułem przykładu wskazać należy na specyfikę działalności banku państwowego czy też spółdzielczego, które stanowiąc element polskiego systemu bankowego realizują nieco inne cele i zadania. Bez względu jednak na formę prawną prowadzenia działalności bankowej istnieje zawsze jeden element wspólny, którym jest ryzyko jej towarzyszące. I to właśnie występowanie ryzyka oraz potencjalnych negatywnych jego skutków (choć jak trafnie zauważa Autor, może być ono ujmowane także w perspektywie ryzyka sukcesu) powoduje konieczność powołania do życia wyszukanych form jego regulacji (norm ostrożnościowych) oraz podmiotów nadzorujących ich przestrzeganie. Tymi ostatnimi są zarówno podmioty zewnętrzne (np. KNF), jak i wewnętrzne, tworzące system kontroli wewnętrznej w banku, rzetelnie i dogłębnie scharakteryzowany przez Autora

w rozdziale trzecim pracy. Wyznacznikiem działań wskazanych podmiotów są normy wynikające z regulacji prawnych, w tym również pośrednio z rekomendacji nadzorczych, których charakter prawny i znaczenie przeanalizowane zostało przez Doktoranta w rozdziale pierwszym. W jego opinii mimo tego, iż nie można uznać je za akty prawa wewnętrznego w ramach systemu bankowego, to jednak ich stosowanie, bądź jego brak, ma wyłącznie charakter „wewnętrzny”, co nie oznacza, że ich adresaci (instytucje bankowe) pozostają zwolnione z obowiązku ich stosowania. Twierdzenie to ma rację bytu, gdy weźmie się pod uwagę dalsze rozważania Doktoranta, z których wynika istotne znaczenie, jakie przypisuje on w swoich koncepcjach Rekomendacji H. Mimo nieustannej dyskusji towarzyszącej znaczeniu i wpływie rekomendacji na funkcjonowanie sektora finansowego, pewnym jest fakt, że nie mogą być one zupełnie niezauważalne przez organy banków, na które prawodawca nakłada odpowiednie obowiązki, zapisane w przepisach prawa powszechnego (Prawie bankowym), ale również i statucie banku, w oparciu o który konstruowana jest jego struktura i wewnętrzna organizacja banku poddana wnikliwej analizie w rozdziale drugim.

Bez odpowiedniej i sprawnie funkcjonującej struktury nie jest bowiem możliwe efektywne i skuteczne zarządzanie bankiem. Będzie one takie, gdy osiągnięte zostaną cele przed nim stawiane, w tym te najważniejsze, którymi jest bezpieczne zarządzanie środkami powierzonymi przez deponentów, przy jednoczesnym minimalnym ryzyku towarzyszącym temu procesowi. Dobrze się stało, iż problematyce ryzyka Autor poświęcił osobny, trzeci rozdział, osadzając ją w sferze zarządzania ryzykiem, wspieranego przez powołany w tym celu system kontroli wewnętrznej. Istnienie tego systemu wynika wprost z przepisów Prawa bankowego i opiera się na specyficznej architekturze konstruowanej o tzw. trzy linie obrony. Pierwszej – w postaci działalności operacyjnej banku, drugiej – w strukturze banku odpowiedzialnej za zarządzanie ryzykiem oraz trzeciej – utożsamianej z komórką audytu wewnętrznego.

Ze względu na omawianą w pracy problematykę, szczególną rolę przypisać należy systemowi kontroli wewnętrznej w banku, której częścią jest komórka do spraw zgodności [*compliance* – T.N.], mająca za zadanie identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka braku zgodności działalności banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi oraz przedstawianie raportów w tym zakresie. Autor pracy wskazuje na konieczność doprecyzowania określonych regulacji

stanowiących podstawę funkcjonowania wskazanej komórki. Zadaje również pytanie o konieczność działania jej w ramach systemu kontroli wewnętrznej, a dokładniej, przypisania funkcji *compliance* do systemu zarządzania ryzykiem lub systemu kontroli wewnętrznej. Koncepcja ta w ocenie recenzenta jest prawidłowa, gdyż zapewnia holistyczne podejście do problemu ryzyka jako takiego, z wszelkimi jego rodzajami, przy jednoczesnym zapewnieniu spójności działań oraz, co ważne, zagwarantowaniu określonej niezależności (od organów banku) osobom realizującym zadania z tego zakresu. Z ostatnim wątkiem związane są rozważania Doktoranta traktujące o ochronie zatrudnienia osób, mogących wskazywać zarządzającym niekiedy na nieprawidłowości, mające swoje źródła w ich decyzjach. Oczywistym jest, iż tego rodzaju sytuacja, gdy podejmowane są złe decyzje zarządcze, niekiedy niezgodne z prawem, implikuje w sobie ryzyko, które przybrać może rozmaite postaci (omówione w pracy), a którego efektem będzie zagrożenie stabilności banku, a w dłuższej perspektywie i całego systemu finansowego. Owo „zwrócenie uwagi” nie może skutkować negatywnymi konsekwencjami w odniesieniu do osób czuwających na straży zgodności.

W szerokim katalogu rodzajów ryzyka finansowego na szczególną uwagę zasługuje scharakteryzowane przez Doktoranta ryzyko braku zgodności, które jest ryzykiem skutków nieprzestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz standardów rynkowych w procesach funkcjonujących w banku. Z zaprezentowanej definicji wynika bardzo szeroki jej zakres definicyjny, który z jednej strony słusznie określa potencjalne obszerne ramy badania zgodności, lecz z drugiej strony jest naturalnym źródłem wyzwań płynących z zasygnalizowanego we wstępie recenzji zjawiska inflacji regulacyjnej. Tytułem przykładu wskazać można na źródła bankowego prawa unijnego, które w swojej „podstawowej wersji” to jest tzw. pakietu CRD/CRR (obecnie już jego piątej generacji) liczą sobie kilkaset stron, nie wliczając w to innych aktów, chociażby *soft law*, tworzonego przez organy unijnego nadzoru finansowego. Oczywiście mimo owych wyzwań trudno wyobrazić sobie współcześnie funkcjonowanie instytucji finansowych bez dobrze działającego systemu *compliance*, realizowanego przez powołane w tym celu specjalne komórki banku ds. zgodności, którym zadaniom i statusowi Autor poświęcił rozważania rozdziału czwartego pracy. Tego rodzaju komórka posiada szczególny status, z którym związana jest również pozycja osoby nią kierującej. Jest on zbliżony do sytuacji innej równie ważnej osoby w banku, czyli osoby kierującej

audytem wewnętrznym. W obydwóch przypadkach bowiem osoby te realizują niewdzięczne zadanie „patrzenia na ręce” osobom zarządzającym bankiem. Efektem tego jest przyznanie przez prawodawcę kierującemu komórka ds. zgodności szczególnych uprawnień, ale również zadań w wielu obszarach działalności instytucji bankowej. Te spośród nich, które są szczególnie istotne z punktu widzenia komórki ds. zgodności Autor poddał analizie w pracy. Dobór przez niego określonych dziewięciu obszarów uważa należy za trafny, gdyż dotyczą one niezwykle newralgicznych przejawów aktywności bankowej, z których wiele związanych jest z ich klientami, a tym samym mają one wpływ na umacnianie w nich zaufania do banku. Zaufania, które stanowi co prawda niematerialne, ale jedno z najważniejszych aktywów banku, ale także systemu finansowego.

III. Konkluzja

Zasadniczym celem recenzji przedłożonej rozprawy doktorskiej jest rozstrzygnięcie, czy zgodnie ze stosownymi przepisami stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, jak również czy wykazuje ogólną wiedzę kandydata do stopnia naukowego doktora w dyscyplinie nauki prawne oraz potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

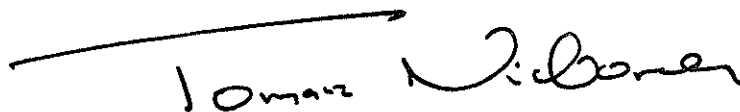
Szczegółowa lektura dysertacji potwierdza osiągnięcie założonych przez mgr. Kamila Majewskiego celów, scharakteryzowanych we wstępie pracy. Wykazał on, iż problematyka *compliance*, choć niekiedy przyjmowana jako byt abstrakcyjny i trudny do zdefiniowania, ma kluczowe znaczenie dla funkcjonowania instytucji bankowej, ale również i całego systemu finansowego. Zaniedbania w tym względzie, wynikające z decyzji podejmowanych w oparciu o niewłaściwe podstawy prawne albo w ogóle niepodejmowane z racji ich z nieznanymi, mogą powodować trudne do przewidzenia skutki w skali makro, materializujące się poprzez wzrost ryzyka systemowego. Dlatego tak ważne było i jest właściwe umiejscowienie w strukturze instytucji bankowej komórek ds. zgodności, określenie ich statusu, przyznanie osobie nią zarządzającej i innym zatrudnionym w nim pracownikom stosownych uprawnień, ale również i wskazanie konkretnych zadań. Bowiem praca tych osób, nieco ukryta w cieniu, ma jednak

fundamentalne znaczenia dla budowania kultury zaufania wśród klientów banku, wzmacniając zarazem stabilność i bezpieczeństwo systemu finansowego. Dobrze więc się stało, iż recenzowana praca powstała.

Podsumowując stwierdzić należy, iż recenzowana praca mgr. Kamila Majewskiego dowodzi jego dużej wiedzy w zakresie prawa rynku finansowego, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki prawa bankowego, którą zaprezentował on ujmując w swej pracy zagadnienie naukowe w sposób oryginalny. Doktorant w sposób umiejętny prowadzi swój wywód naukowy, oparty na przyjętych przez niego założeniach metodologicznych, przy wykorzystaniu najważniejszych źródeł prawa i literatury przedmiotu oraz orzecznictwa sądowego. Recenzowana rozprawa skonstruowana została w sposób poprawny, wybór problematyki badawczej jest trafny, tak z naukowego, jak i praktycznego punktu widzenia. Na pozytywną ocenę zasługują: koncepcja pracy, przyjęty przez jej Autora sposób argumentowania oraz prezentowane oceny dotyczące analizowanych rozwiązań prawnych prezentowanych w kolejnych rozdziałach pracy. Doktorant w całej pracy był wierny swej myśli przewodniej i z konsekwencją realizował założone na wstępie cele, prowokując niekiedy czytelnika do zmierzenia się z prezentowanymi przez niego koncepcjami i argumentami, co jest jednak istotą dyskursu naukowego. Wnioski, w tym te o charakterze *de lege ferenda*, osadzone zostały trafnie w treści pracy i ujętych w niej analizach oraz mają one z pewnością autorski charakter. Dowodzi to spełnienia przez Doktoranta warunków koniecznych do ubiegania się o stopień naukowy doktora.

Podsumowując należy uznać, iż recenzowana dysertacja mgr. Kamila Majewskiego pt. „Compliance i status zgodności w instytucjach bankowych – funkcje i sposób realizacji” stanowi oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego, wskazuje na ogólną wiedzę teoretyczną Autora i potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Może być zatem, zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. – Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.) w związku z art. 179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.) podstawą dopuszczenia mgr. Kamila Majewskiego do publicznej

obrony na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, po spełnieniu przez niego innych wymogów określonych prawem.

A handwritten signature in black ink, reading "Tomasz Nieborak". The signature is written in a cursive style. Above the signature is a long, horizontal, slightly curved line that ends in an arrowhead pointing to the right.

Prof. dr hab. Tomasz Nieborak